

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Н.О. ФЕДЯЙ,
м.н.с., Інститут економіки та прогнозування НАН України

Стратегічне планування економічного розвитку регіонів України: науково-методичний аспект

У статті розглянута нормативно-правова база, на основі якої здійснюється науково-методичне забезпечення стратегічного планування економічного розвитку регіонів України. Досліджено сукупність региональних та соціально-економічних стратегій розвитку регіонів та відповідність структури цих стратегій методичним рекомендаціям. Запропоновано комплекс заходів щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення.

Ключові слова: методичні рекомендації, нормативно-правове забезпечення, стратегічне планування, стратегія регіонального розвитку, стратегія соціально-економічного розвитку.

В статье рассмотрена нормативно-правовая база, на основе которой осуществляется научно-методическое обеспечение стратегического планирования экономического развития регионов Украины. Исследована совокупность региональных и социально-экономических стратегий развития регионов и соответствие структуры этих стратегий методическим рекомендациям. Предложен комплекс мер по усовершенствованию научно-методического обеспечения.

Ключевые слова: методические рекомендации, нормативно-правовое обеспечение, стратегическое планирование, стратегия регионального развития, стратегия социально-экономического развития.

The article considers regulatory support underlying scientific and methodological provision for planning economic

development of Ukrainian regions. It researches a range of regional strategies, social and economical strategies for regional development, as well as conformity of the structure of those structures to technical guidelines. A set of measures aimed at improving scientific and methodological provision has been proposed.

Keywords: technical guidelines, regulatory support, strategic planning, strategy for regional development, strategy for socioeconomic development.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції економічного розвитку України та процесів державного управління розвитком її регіонів були задекларовані в Стратегії економічного і соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки [1] та у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року [2]. Головною кінцевою метою наведених стратегічних документів визначено набуття нашою державою повноправного членства в Європейському Союзі. Отже, на сучасному етапі розвитку, в умовах наближення другої хвилі фінансово-економічної кризи періоду 2008–2009 років, методичні підходи до реалізації поставлених завдань мають відповідати вимогам часу.

Сучасні методичні основи стратегічного планування розвитку регіонів базуються на нормативно правовій базі. Слід

Дана стаття підготовлена в рамках виконання відомчої науково-дослідної роботи «Інструменти регулювання просторово-економічного розвитку України», державний реєстраційний номер 0111U009105.

зазначити, що на сучасному етапі соціально–економічного розвитку України нормативно–правова база у сфері стратегічного управління розвитком регіонів є достатньо сформованою, що свідчить про існування певних традицій стратегічного управління економічним розвитком в державі та її регіонах. Процес її формування розпочався відразу після проголошення незалежності України, незважаючи на це, стратегічне мислення ще й досі не притаманне чиновникам різних управлінських рівнів, на що вказує недієздатність стратегій регіонального розвитку та стратегій соціально–економічного розвитку регіонів, адже більшість регіональних стратегій існують як декларативний документ.

Аналіз досліджень та публікацій з проблемами. Дослідженням проблем становлення нормативно–правової бази стратегічного управління та планування регіональним розвитком Україні та методичним забезпеченням формування регіональних стратегій розвитку займалися такі вчені, як Л.І. Лаврів, К.О. Безручко, Б.М. Корецький, Т.В. Мамрош, В.І. Жук, М.О. Кушнір, З.С. Варналій, та інші.

Мета статті – провести комплексний аналіз сукупності існуючих стратегій регіонального розвитку та стратегій соціально–економічного розвитку регіонів та встановити відповідність їх структури методичній базі, яка законодавчо затверджена.

Виклад основного матеріалу. Важливу роль у забезпеченні ефективного стратегічного управління на регіональному рівні відіграє інституціональне забезпечення цього процесу, а зокрема нормативно–правове забезпечення стратегічного управління регіональним розвитком в Україні. Слід зазначити, що зміни у нормативно–правовій базі відбуваються в достатньо короткий проміжок часу, тоді як формування та розвиток відповідних інституцій потребує достатньо тривалого відрізу часу.

Важливість стратегічного мислення в процесі управління розвитком регіонів підтверджена провідним європейським та світовим досвідом. За умови прагнення вступу до Євросоюзу одним із завдань України є потреба привести вітчизняну нормативно–правову базу до відповідних європейських стандартів. Вивчення та аналіз існуючого правового поля дозволяє окреслити методичне забезпечення для формування стратегій регіонального розвитку та стратегій соціально–економічного розвитку регіонів.

У процесі формування та реалізації стратегій розвитку на різних рівнях господарювання є чітка ієархія: стратегія розвитку держави, державна регіональна стратегія, регіональні стратегії розвитку та галузеві стратегії розвитку.

Основна низка нормативно–правових актів, що на сучасному етапі регулюють процеси стратегічного управління та планування регіонального розвитку в Україні, наведена в табл. 1.

На жаль, говорити зараз про завершеність процесу формування правового поля у сфері стратегічного управління регіональним розвитком, на нашу думку, ще досить рано. Так, на сучасному етапі розвитку процес формування та ре-

алізації регіональних стратегій розвитку та стратегій економічного та соціального розвитку (або в деяких випадках соціально–економічного розвитку) на довгострокову перспективу є характерним явищем для регіонів (областей, міст) України. Цей процес продовжується вже понад п'ять років з моменту прийняття відповідних нормативно–правових актів. Зазначені стратегії формуються, порушуючи чіткі часові рамки, встановлені у Державній стратегії регіонального розвитку до 2015 року, хоча затвердження проектів стратегій регіонального розвитку мало відбутися у тримісячний термін, встановлений у Державній стратегії регіонального розвитку до 2015 року.

Також слід звернути увагу на той факт, що у 2012 році урядом країни розпочата робота щодо розробки нової редакції Державної стратегії регіонального розвитку з урахуванням змін динаміки розвитку зовнішнього середовища та збільшення горизонту планування до 2020 року. Внаслідок цього актуалізуються питання щодо аналізу горизонту стратегічного планування економічного розвитку в Україні на рівні регіонів (табл. 2) та відповідність структури цих стратегій затвердженим методичним рекомендаціям.

Звернемо увагу на деякі моменти, які були нами визначені як обмеження у доступі до інформації, а саме: в деяких випадках, за наявності двох документів, доступ до тих, що були прийняті раніше, був обмежений; на низці сайтів розміщені стратегії у вигляді презентацій, а не повний текст документу; на сайтах деяких адміністрацій дещо ускладнений доступ до текстів документів – вони знаходяться або в переліку новин, або на сторінках комітетів та інш., а не на головній сторінці, що, на наш погляд, дуже важливо з точки зору популяризації стратегічного підходу до управління регіональним розвитком та доступу громадськості до затвердженіх стратегій. Усі ці моменти свідчать про низький рівень стратегічного мислення на місцях та недостатню оцінку важливості стратегічного підходу до управління регіонального рівня.

Аналіз даних табл. 2 свідчить, що за назвами документів на регіональному рівні розроблено та затверджено стратегії регіонального розвитку та стратегії економічного та соціального розвитку. Разом із цим у деяких варіантах назви використовуються такі терміни, як: «комплексна стратегія», «Стратегія/програма сталого розвитку» або власні назви «Донбас 2025: стратегія майбутнього» та «Нова Сумщина – 2015».

Щодо горизонту стратегічного планування слід відзначити такі особливості: на практиці процес стратегічного планування в Україні розпочався з прийняттям Стратегії економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції», що діє з 2004 року, саме тоді почали укладатися перші Стратегії розвитку регіонів; в 2007 році було затверджене Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2015 року та законодавчо визначено необхідність формування регіональних стратегій розвитку. Відповідно до терміну дії державних стратегій більшість регіональних стратегій також мають термін дії до 2015 року.

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Таблиця 1. Перелік законодавчих та нормативно–правових актів, що регулюють процеси стратегічного управління та планування регіонального розвитку в Україні

Рік прийняття	Номер постанови	Статус нормативно–правового акту	Назва нормативно–правового акту
21 травня 1997 року	№280	Закон України	Про місцеве самоврядування в Україні
9 квітня 1999 року	№586–XIV	Закон України	Про місцеві державні адміністрації
24 грудня 1999 року	№1359–XIV	Постанова Верховної Ради України	Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів
23 березня 2000 року	№1602–III	Закон України	Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України
25 травня 2001 року	№341	Указ Президента України	Про Концепцію державної регіональної політики
7 лютого 2002 року	№3095–III	Закон України	Про Генеральну схему планування території України
29 липня 2002 року	№224	Наказ Мінекономіки та з питань Європейської інтеграції України	Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку
26 квітня 2003 року	№621	Постанова Кабінету Міністрів України	Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету
4 березня 2004 року	№1580–IV	Закон України	Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст
18 березня 2004 року	№1621–IV	Закон України	Про державні цільові програми
28 квітня 2004 року	№493	Указ Президента України	Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки
8 вересня 2005 року	№2850–IV	Закон України	Про стимулювання розвитку регіонів
21 липня 2006 року	№1001	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року
23 травня 2007 року	№751	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження порядку підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди
16 квітня 2009 року	№1275–VI	Закон України	Про асоціації органів місцевого самоврядування
2 березня 2010 року	№235	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження Порядку здійснення моніторингу соціально–економічних показників розвитку регіонів, районів та міст обласного, республіканського в Автономній Республіці Крим значення для визнання територій депресивними
9 квітня 2010 року	№533/2010	Указ Президента України	Про Раду регіонів
1 липня 2010 року	№2411–VI	Закон України	Про засади внутрішньої і зовнішньої політики
8 липня 2010 року	№2456–VI	Закон України	Бюджетний кодекс України
21 жовтня 2010 року	№2623–VI	Закон України	Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»
17 лютого 2011 року	№3038–VI	Закон України	Про регулювання містобудівної діяльності
18 травня 2011 року	№520	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження Порядку та умов надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання інвестиційних програм (проектів)
9 червня 2011 року	№650	Постанова Кабінету Міністрів України	Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій
16 листопада 2011 року	№1186	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку
16 листопада 2011 року	№1189	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження Порядку розроблення, моніторингу та оцінки результатів реалізації Державної стратегії регіонального розвитку
7 грудня 2011 року	№1237–р	Розпорядження Кабінету Міністрів України	Про затвердження плану заходів на 2012 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року
6 лютого 2012 року	№106	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження Порядку та умов надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально–економічного розвитку окремих територій
29 лютого 2012 року	№169	Постанова Кабінету Міністрів України	Про утворення робочої групи з питань удосконалення територіальної організації влади та місцевого самоврядування
21 березня 2012 року	№312	Постанова Кабінету Міністрів України	Про затвердження Порядку використання у 2012 році коштів державного фонду регіонального розвитку
25 квітня 2012 року	№243–р	Розпорядження Кабінету Міністрів України	Про затвердження переліку об'єктів і заходів, що фінансуються у 2012 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку

Джерело: складено Н.О. Федяй на основі даних: [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon.rada.gov.ua> [3].

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Таблиця 2. Горизонт стратегічного планування у сфері управління соціально–економічним розвитком регіонів України

Регіони	Документи стратегічного планування	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
		Період дії одного стратегічного документу	Період вступу у дію двох стратегічних документів	Період дії одного стратегічного документу																				
Україна	Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року																							
Автономна Республіка Крим	Державна програма соціально–економічного розвитку Автономної Республіки Крим на період до 2017 року Стратегія економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим на 2011–2020 роки																							
Вінницька	Стратегія економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2005–2015 роки Стратегія регіонального розвитку Вінницької області на період до 2015 року																							
Волинська	Стратегія економічного і соціального розвитку Волинської області на 2004–2015 роки																							
Дніпропетровська	Комплексна стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2015 року																							
Донецька	Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року Донбас 2025: стратегія майбутнього																							
Житомирська	Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2015 року																							
Закарпатська	Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 року																							
Запорізька	Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року																							
Івано–Франківська	Стратегія економічного та соціального розвитку території Івано–Франківської області до 2015 року																							
Київська	Стратегія розвитку Київської області на період до 2015 року																							
Кіровоградська	Стратегія економічного та соціального розвитку Кіровоградської області на період до 2015 року Програма розвитку Кіровоградської області на 2011–2015 роки																							
Луганська	Стратегія економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року																							
Львівська	Стратегія розвитку Львівщини до 2015 року																							
Миколаївська	Стратегії економічного і соціального розвитку Миколаївської області на період до 2015 року																							
Одеська	Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року																							
Полтавська	Стратегія розвитку Полтавської області на період до 2015 року																							
Рівненська	Стратегії економічного та соціального розвитку області на період до 2015 року																							
Сумська	Стратегія розвитку Сумської області на період до 2015 року «Нова Сумщина – 2015» Стратегія соціально–економічного розвитку Сумської області на період до 2015 року																							
Тернопільська	Стратегія розвитку Тернопільської області на період до 2015 року																							
Харківська	Стратегії сталого розвитку Харківської області до 2020 року																							
Херсонська	Стратегія економічного та соціального розвитку Херсонської області до 2015 року																							
Хмельницька	Стратегії економічного та соціального розвитку Хмельницької області на 2004–2015 роки																							
Черкаська	Стратегія регіонального розвитку Черкаської області до 2015 року																							
Чернівецька	Стратегію розвитку Чернівецької області на період до 2015 року																							
Чернігівська	Стратегію соціально–економічного розвитку Чернігівської області на період до 2015																							
м. Київ	Стратегія соціально–економічного розвитку міста Києва до 2015 року Стратегія розвитку Києва до 2025 року																							
м. Севастополь	Програма сталого соціально–економічного, екологічного і культурного розвитку м. Севастополя на період до 2015 року Стратегія розвитку Севастополя на 2010–2020 роки																							

Джерело: складено Н.О. Федяй на основі даних офіційних сайтів обласних державних адміністрацій (24 області, АР Крим, міста Київ та Севастополь).

Період дії одного стратегічного документу

Період вступу у дію двох стратегічних документів

Період дії одного стратегічного документу

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Також серед інших виділяються укладені стратегії терміном дії до 2017, 2020 та 2025 років. Максимальний горизонт стратегічного планування закладений у стратегіях м. Київ та Донецької області, це обумовлено стабільним економічним розвитком, що відображене у рейтингу конкурентоспроможності регіонів України, де ці регіони мають максимальний рівень [4].

Детально вивчивши структурний зміст вищезгаданих стратегій та програм, окреслимо основні методичні зауваження. Насамперед існує термінологічна неузгодженість змістового навантаження понять «стратегія регіонального розвитку» та «стратегія соціально–економічного розвитку», що зумовлює суперечності у структурній частині документів. Тоді як у нормативно–правовій базі є визначення лише поняття «регіональна стратегія розвитку». Це прописано в методичних рекомендаціях щодо формування регіональних стратегій розвитку, затверджених наказом Мінекономіки та з питань європейської інтеграції України у 2006 році [5]. Крім того, у 2011 році була видана постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» [6]. В цій постанові в пункті 6 надано перелік структурних елементів, які має містити Проект регіональної стратегії, а саме:

- вступ з коротким обґрунтуванням мети та підстав для розроблення документа;
- аналітичну частину, детальний опис географічної, історичної, демографічної, економічної, соціальної ситуації, що склалася в регіоні, з аналізом та оцінкою фактичного стану розвитку регіону;
- відображення найбільш загальних та тривалих уявлень про подальший розвиток регіону та життя його населення;
- характеристику конкурентних переваг та обмежень перспективного розвитку регіону (SWOT–аналіз);
- стратегічні цілі (напрями) та поетапні плани дій – сукупність стратегічних цілей та поетапних планів дій щодо досягнення всіх стратегічних та оперативних цілей з детальним описом заходів, строку виконання, відповідальних виконавців, обсягів та джерел фінансування, очікуваних результатів;
- механізм реалізації.

У свою чергу, в пункті 7 містяться рекомендації щодо змісту та наповнення аналітичної частини регіональної стратегії, а саме:

- географічне розташування;
- ландшафтні особливості рельєфу, характеристику ґрунтів та гідрологія;
- природно–ресурсний потенціал;
- кліматичні умови (температурний режим, опади, вологость повітря, вітри тощо);
- адміністративний поділ, місце в загальнодержавному розподілі праці;
- особливості соціально–економічного розвитку в динаміці за останні п'ять років;

- екологічна ситуація на території регіону;
- політична ситуація;
- фінансово–бюджетна ситуація;
- рівень життя населення та його ділова активність.

На жаль, виходячи з вивчених документів структура лише деяких з них відповідає зазначеній назві документу «регіональна стратегія розвитку» та вимогам вищеперелічених методичних рекомендацій у таких 11 регіонах: Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Львівська, Вінницька (Стратегія регіонального розвитку Вінницької області на період до 2015 року), Полтавська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернівецька області та м. Київ (Стратегічні наряди соціально–економічного розвитку на період до 2015 року м. Києва, Стратегія розвитку Києва до 2025 року).

Річ у тім, що немає законодавчо унормованого поняття «стратегія соціально–економічного розвитку» [законодавчий довгостроковий стратегічний документ укладається більше як на п'ять років], як і немає методичних рекомендацій щодо її формування. Але у 16 регіонах прийняті саме «стратегії соціально–економічного розвитку» (АР Крим, Вінницька, Волинська, Донецька, Івано–Франківська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Сумська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Чернігівська областей та м. Київ). Слід зауважити, що в Законі «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [7] у розділі III у статті 10 прописані рекомендації щодо розробки та формування прогнозних документів на середньостроковий період (терміном до п'яти років). Прогнозний документ має містити:

- аналіз соціально–економічного розвитку відповідної адміністративно–територіальної одиниці за попередній період та характеристика головних проблем розвитку її економіки та соціальної сфери;
- стан використання природного, виробничого, науко–технічного та трудового потенціалу, екологічну ситуацію у відповідній адміністративно–територіальній одиниці;
- прогноз кон'юнктури на ринках основних видів товарів та послуг;
- можливі шляхи розв'язання головних проблем розвитку економіки та соціальної сфери відповідної адміністративно–територіальної одиниці;
- цілі та пріоритети соціально–економічного розвитку в середньостроковий період та пропозиції щодо заходів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для їх досягнення;
- основні показники соціально–економічного розвитку відповідної адміністративно–територіальної одиниці;
- висновки щодо тенденцій розвитку економіки відповідної адміністративно–територіальної одиниці протягом середньострокового періоду.

Тому на перший погляд можна вважати «стратегію соціально–економічного розвитку» тим самим, що й «прогноз соціально–економічного розвитку на середньострокову

перспективу», розроблений за рекомендаціям вищезазначеного закону. Проте вищезгадані стратегії є довгостроковими, хоча у деяких структура документів наближено відповідає структурі Прогнозу економічного і соціального розвитку регіонів на середньострочковий період. Це такі регіони, як АР Крим (Державна програма соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим на період до 2017 року), Вінницька (Стратегія економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2005–2015 роки), Волинська, Івано-Франківська, Чернігівська області.

У свою чергу, в низки регіонів структура документів з називою «стратегія соціально-економічного розвитку» відповідає затвердженим методичним рекомендаціям щодо формування «стратегій регіонального розвитку», таких як Донецька (Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року), Кіровоградська (Стратегія економічного та соціального розвитку Кіровоградської області на період до 2015 року), Луганська, Одеська (Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року, Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року), Сумська, Херсонська, Хмельницька області.

Також у низки областей структура документів взагалі не відповідає жодному рекомендаційному нормативно-правовому документу в повному обсязі або в них присутні структурні елементи як методичних рекомендацій щодо формування «стратегій регіонального розвитку», так і рекомендацій щодо розробки «прогнозів економічного і соціального розвитку регіону на середньострочковий період», таких як: АР Крим (Стратегія економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим на 2011–2020 роки), Волинська, Донецька (Донбас 2025: стратегія майбутнього), Запорізька, Кіровоградська (Програма розвитку Кіровоградської області на 2011–2015 роки), Миколаївська, Рівненська, Чернігівська область та м. Севастополь (Програма сталого соціально-економічного, екологічного і культурного розвитку м. Севастополя на період до 2015 року, Стратегія розвитку Севастополя на 2010–2020 роки).

Дещо інша ситуація у Волинській та Миколаївській областях, де структура розроблених стратегій «соціально-економічного розвитку» подібна до структури Стратегії економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки, що не відповідає затвердженій методичній базі. Тобто стратегічні цілі та пріоритети розвитку, які прописані у регіональних стратегіях соціально-економічного розвитку, неможливо виконати на регіональному рівні, оскільки ці цілі та пріоритети відносяться до компетенції державного рівня.

Таким чином, «стратегії регіонального розвитку», які мають бути дієвим інструментом процесу стратегічного управління регіональним розвитком, укладаються без врахування затверджених єдиних методичних рекомендацій та не завжди відповідають стратегічним напрямам Державної

стратегії регіонального розвитку до 2015 року. Це відбувається, незважаючи на те, що надані міністерством, а згодом і Кабінетом Міністрів України методичні рекомендації мають на меті забезпечення методичної єдності в «регіональних стратегіях розвитку», оскільки наслідок узгодженість цих стратегій із Державною стратегією регіонального розвитку до 2015 року (а згодом і до 2020 року) [8, 9].

Ще одним недоліком є відсутність структурних елементів у «стратегії регіонального розвитку», а саме відсутній SWOT-аналіз, який визначає конкурентні переваги та обмеження перспективного розвитку в таких областях, як Київська та Кіровоградська.

Також необхідно звернути увагу на те, що в стратегіях таких регіонів, як Волинська, Кіровоградська, Сумська області та місто Севастополь (Стратегія розвитку Севастополя на 2010–2020 роки), наводиться досить велика кількість стратегічних цілей, незважаючи на те, що в методичних рекомендаціях в розділі IV статті 5 чітко сказано, що «виходячи з принципу реалістичності, кількість стратегічних цілей не повинна перевищувати п'яти».

Висновки

Таким чином, проведене дослідження методичного забезпечення процесу регіонального стратегічного планування в державі дає можливість зробити загальні висновки, а саме: простежується методична структурна неузгодженість між діючою нормативно-правовою базою регулювання процесів стратегічного планування в державі та її регіонах та вже розробленими «регіональними стратегіями розвитку» до 2015 року. Формування правового поля регулювання процесів стратегічного управління регіональним розвитком розвивається досить повільно, прийняття законів та підзаконних актів гальмується в силу того, що регіональні питання в передхідній, посткризовій економіці носять характер невизначеності. Це також стосується питань фінансування, що чітко видно в процесі укладання угод щодо регіонального розвитку та надання певним територіям статусу депресивності. Про недосконалість правового поля в області стратегічного планування також свідчать чисельні зміни, які вносяться в основні нормативно-правові акти, такі як Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів», постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року», Бюджетний кодекс України та інші. Також про недосконалість правового поля в області стратегічного планування свідчить наявність у деяких регіонах по два стратегічні документи.

Зважаючи на вищевикладені факти, визначені у ході проведеного нами дослідження, можна сформулювати низку пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення науково-методичного апарату, а саме:

- по-перше, відсутня логічна підпорядкованість стратегій регіонального та локального рівня Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, а внаслідок і

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

неузгодженість стратегічних цілей та завдань [8]. Окрім змістової частини ще проявляється неузгодженість у часі процесів формування та реалізації стратегій різних рівнів (на приклад, вже прийнята стратегія до 2025 року м. Київ, з 2011–2020 років – затверджена стратегія АР Крим та інші), коли Державна стратегія регіонального розвитку має термін дії до 2015 року;

– по-друге, в ході розробки та формування «стратегії регіонального розвитку» на довгострокову перспективу необхідно враховувати положення Генеральної схеми планування території України, а на сучасному етапі це прогноровано. Також простежується неузгодженість програм соціально-економічного розвитку України та її регіонів на відповідний рік, з відповідним бюджетним плануванням, а саме – врахування показників соціально-економічного розвитку, закладених у програмах при формуванні та внесенні змін до відповідних бюджетів [9, 10];

– по-третє, рекомендуємо внести зміни до статті 10 розділу III Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», а саме: у другому абзaci вставити третій підпункт у наступній редакції: «розробка інструментів стратегічного управління, завдяки яким можна привести наявні показники у відповідність із закладеним на початку рівнем, шляхом проведення аналізу розривів (GAP-аналіз)».

Отже, на цьому етапі дослідження нами розглядалися лише структурні елементи стратегій розвитку та їх відповідність затвердженим методичним рекомендаціям. Подальшими напрямами дослідження буде ефективність реалізації стратегій розвитку регіонів та відповідність цілей, закладених у регіональних стратегіях розвитку, цілям, що закладені у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України »Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>>

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-p>>

3. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості. Аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2010. – 25 с.

4. Стасюк О.М., Бевз І.А. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності регіонів України // Економіка і прогнозування. – 2012. – №1. – С. 75–86.

5. Наказ Мінекономіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку» [Електрон. ресурс] – Доступний з: <http://search.ligazakon.ua/_doc2.nsf/link1/MEO2121.html>

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1186-2011-p>

7. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України. – Доступний з: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>

8. Лаврів Л.І. Оцінювання методичного забезпечення стратегічного планування в Україні // Наука молода: зб. наук. праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – №9. – С. 39–42.

9. Корецький Б.М., Мамрош Т.В. Формування регіональної політики держави на базі інструментів стратегів розвитку територій // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №2 (117). – С. 168–174.

10. Безручко К.О. Оцінка сучасного нормативно–правового забезпечення прогнозування та планування регіонального розвитку [Електрон. ресурс] / Офіц. сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського. – Доступний з: <http://www.nbuv.gov.ua/portrait/soc_gum/vsunu/2011_17/Bezruchko.pdf>

11. Регіональна політика України: інституційно–правове забезпечення: Зб. офіц. док. / За ред. З. Варнай, Є. Жемеренко, В.Жук, А. Павлюк, О. Шевченко. – К.: НІСД, 2004. – 521 с.

С.П. КОВАЛЬЧУК,

аспірант, НДЕІ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

Зарубіжний досвід застосування інвестицій на регіональному рівні: основні інструменти та доцільність і можливість їх впровадження в Україні

У статті досліджено елементи державних та регіональних політик країн постсоціалістичного табору, що сприяють залу-

ченню інвестицій. Вивчено доцільність та можливість їх використання в умовах реалій економіки України та її регіонів.